

A BALASSI BÁLINT MEGYEI KÖNYVTÁR 2017. ÉVI BESZÁMOLÓJÁNAK ÉS 2018. ÉVI MUNKATERVÉNEK ÉRTÉKELÉSE

1. Általános megállapítások a beszámoló egészéről

A Balassi Bálint Megyei Könyvtár munkáját 2017-ben is komoly szakmaisággal látta el. Bár pénzügyi keretei szorosak, mindent megtett annak érdekében, hogy az ebből fakadó hiányosságokat szakmai kreativitással ellensúlyozza. Vizsgálva a könyvtárhasználók igényeit, szemléletében a kimutatható igényekhez, társadalmi elvárásokhoz igazította szolgáltatásait és programjait, mindemellett kimagasló pályázati tevékenységet folytatott.

2. Szakpolitikai célok megjelenése, teljesülése, ezzel kapcsolatos megállapítások

A beszámoló részletesen szól a könyvtári szakpolitikai célok megvalósításának érdekében végzett tevékenységéről. Szakpolitikai célok a 2017. évben:

- *A kultúra társadalmi szerepének erősítése a nemzet és tagjai felemelkedésének érdekében*
A könyvtár mind városi könyvtári, mind megyei feladatai ellátása során szem előtt tartotta a felemelkedést szolgáló kulturális szolgáltatások megvalósítását. A helyi feladatok körében a helyismereti dokumentumokhoz történő hozzáférés korszerűsítése, a vonzó környezet biztosítása a helybeni használathoz és a digitalizálás a távhasználat érdekében, az érdeklődők számának jelentős növekedését eredményezte. A helyi kultúra fejlesztésének érdekében az intézmény csatlakozott a “Salgótarján 95 éve város” emlékévhöz, amelynek keretein belül érdekes kezdeményezéseket valósított meg.
Megyei feladatkörében a Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszer működtetése keretében nyújtott szolgáltatásokat a kisebb településeken élők számára a kultúra segítségével történő kiemelkedéshez mind a tanulásban, mind a munka világában.
- *A kulturális intézményrendszer szakmai-módszertani fejlesztése a társadalompolitikai célok elérése érdekében*
Részt vállalt a szakmai módszertani fejlesztést szolgáló programokban, mind az országos pályázatban való részvétellel, mind a könyvtár által szervezett szakmai továbbképzésekkel.
- *A könyvtárak növekvő szerepvállalása Digitális Jólét Programban*
A könyvtár bekapcsolódott a Digitális Jólét Programba, a kompetenciafejlesztő internet- és számítógép-kezelő ismereteket nyújtó tanfolyamok szervezésével, ingyenes internethasználat biztosításával, az adatbázisok fejlesztésével, IT mentorálással, e-ügyintézés támogatásával és a DJP pontok fejlesztésére irányuló pályázattal.

- *A magyar kultúra külföldi megjelenésének erősítése*
Salgótarján elhelyezkedéséből származó előnyöket érvényesítve, a megyei hatókörű városi könyvtár sokat dolgozott a szlovákiai kapcsolatok megerősítésén a magyar kultúra határon túli terjesztése érdekében.

3. Szervezeti helyzet – kritikus pontok.

Megoldandó probléma a könyvtárban a létszám csökkenése, amely 2017-ben újabb 1 fővel lett kevesebb. A szakmai vezetés törekszik az átmeneti megoldások megtalálására, ezért a közmunka programban foglalkoztatottakra bízunk bizonyos adminisztratív feladatokat, ezzel azonban csak behatárolt feladatokat lehet megoldani, a hosszútávon fenntartandó szolgáltatásokat a létszámhiány veszélyezteti.

Az állami feladatként ellátott megyei feladatokat a központi támogatás biztosítja.

A városi könyvtári feladatok tekintetében azonban – különös tekintettel arra, hogy a könyvtár közösségi helyként erősödő igénybevétellel és növekedő nyitvatartási idővel működik – a bővülő feladatok további színvonalas ellátásához szükséges a személyi feltételek biztosítása, melyhez a fenntartó mielőbbi segítsége múlhatatlanul szükséges.

A Balassi Bálint Megyei Könyvtár a megyei könyvtárak körében a legkisebb létszámmal működő intézmény, jöhet a feladatok azonosak. **A legnagyobb létszámmal működő megyei könyvtártól való eltérése megközelíti a hetven főt, ezen helyzet érdemi javítása a fenntartó felelőssége.** A fenntartó feladatait a Kultv. 68. § (1) bekezdése határozza meg, ennek c) pontja szerint a fenntartó „biztosítja a feladatok ellátásához szükséges személyi és tárgyi feltételeket”.

4. A városi alapfeladatok teljesülése

A könyvtár alapfeladatait a könyvtári törvény (a továbbiakban: Kultv.) többretegűen szabályozza. El kell látnia a minden nyilvános könyvtár számára kötelező alapfeladatokat a Kultv. 55. §-ban felsoroltak szerint, beleértve a fenntartó által meghatározott külön feladatokat is, továbbá a Kultv. 65. §-ában meghatározott települési könyvtári kiegészítő feladatokat, valamint állami feladatként a Kultv. 66. §-ában meghatározott megyei hatókörű feladatokat.

Mindegyik feladat ellátása kötelező és megfelelő működési feltételeket indokol.

A városi könyvtári feladatok ellátása érdekében igényfelmérés készült, majd az eredmény ismeretében az intézmény **heti 2 órával növelte meg a nyitvatartási idejét**, amely így már heti 43,5 óra. Külön öröndetes, hogy a plusz órák egyike a szombati napokon érvényesül.

A látogatók száma 2017-ben 16000-rel több volt, mint az előző évben, **összesen 134663 alkalommal keresték föl személyesen a könyvtárat**, ez országos viszonylatban is **nagyon szép eredmény**. Ugyancsak nőtt a tájékoztatási igénylő referenz kérdések száma is, amelyek nem csak hazai, de határon túli olvasóktól is érkeztek. A könyvtárhasználati szokások változásának megfelelően **nőtt a beiratkozást nem igénylő szolgáltatások igénybevétele, jelentősen növekedett az elektronikus távhasználatok száma, 365 ezerről 2017-ben már 430 ezerre**. Ugyanakkor az országos tendenciát figyelembe nem véve alig csökkent a beiratkozott olvasók száma és a kölcsönzések száma is még mindig meghaladja a 80 ezret és növekedett a könyvtárközi kölcsönzés is. A könyvtár jelenlegi létszáma mellett ez erőn felüli nagy teljesítmény, amely **feltétlenül elismerést, odafigyelést és a személyi feltételeken történő javítást érdemli**.

A helyi feladatok körében kiemelkedő szerepe van a helyismereti gyűjteménynek, amely 4200 új rekorddal gyarapodott, amelyben az intézmény több partnere is közreműködött.

5. Intézményi terek és fejlesztések – kritikus pontok

Új helyre költözött a Beszterce Lakótelepi Fiókkönyvtár, amely ennek köszönhetően meghatározóvá vált a városrész közössége számára. Átalakításra került a Kojnok Nándor Olvasóterem és Helyismereti Gyűjtemény belső tere, így sokkal hangulatosabb, kevésbé zsúfolt környezettel várta az olvasókat.

Salgótarján Megyei Jogú Város Önkormányzata 2016-2020. fejlesztési tervei alapján várható a központi könyvtár energetikai fejlesztése is, a fűtés, a nyílászárók és a szigetelés korszerűsítése.

6. Gyűjtemény

A tárgyévben a beszerzési keret felhasználása időarányos, a dokumentumbeszerzés lebonyolítása rendszeres és folyamatos volt.

Fontos feladat volt 2017-ben a felnőtt részleg állomány-revíziója, amely több hónapnyi munkát vett igénybe. Nem csak az egyes állományrészek elhelyezésének újragondolása történt meg, de a szabadpolcos és a teljes raktári állomány is átválogatásra került. Bizonyos szakterületek frissességét is ellenőrizték, ennek következtében jelentős mennyiségű dokumentum került selejtezésre, például informatikai területen.

Sajnos a fenntartói, dokumentum-beszerzésre költhető összeg csökkenéséből adódóan az intézmény a megelőző évhez képest 17%-kal kevesebb összeget fordíthatott erre a célra. Ha nem talál a könyvtárhasználó megfelelő kínálatú, érdeklődésre számot tartó új dokumentumokat a könyvtárban, akkor ez a csökkenés csökkentő hatást vált ki a könyvtárhasználat adataiban is. A 2017-ben tapasztalt látogatószám növekedés a könyvtár szakmai innovációjából, programjaiból következtethető eredmény, amelyben a gyűjteményfejlesztés ellenkező hatású csökkentése hamarosan visszaesést eredményezhet. **A gyűjtemény fejlesztésére a fenntartó részéről fordított támogatást a minisztérium érdekeltségnövelő támogatással ösztönzi, ezért ebben a kérdésben a fenntartó intézkedése szükséges.**

7. Elektronikus könyvtár

A megyei könyvtár 2014 óta rendelkezik digitalizálási stratégiával, amelynek megfelelően zajlott a digitalizálás. A stratégia felülvizsgálata és a Közgyűjteményi Digitalizálási Stratégiával való összehangolása a 2018-as évre várható.

A Nemzeti Kulturális Alap pályázatának köszönhetően megvalósulhatott a Nógrád Megyei Hírlap (1948-2016) elektronikus formában történő közzététele. Az NKA-s pályázat lejártával azonban a folyóiratok digitalizációja jelentősen visszaesett, befejeződött a képek digitalizálása, a könyveké azonban fellendült (+180%) az elmúlt évben.

A korábbiakban az intézmény a digitalizált tartalmakat a honlapján tette közzé, 2017-ben azonban megkezdte egy önálló elektronikus könyvtár kiépítését is. **A távhasználatok számának emelkedése szépen követi ezt a tevékenységet.**

8. Innovatív elemekről

Több új, online szolgáltatás indult útjára, köztük az a tárterület, amelyen keresztül a beérkezett digitalizálási kéréseket könnyen teljesíteni tudja a könyvtár. Az innovatív offline kezdeményezések közül kiemelendő a tinisarok, amely kifejezetten a tizenéves olvasók igényeit hivatott kiszolgálni, valamint a kisgyermekeknek szóló Barangoló-angolra hangoló nyelvi felkészítő.

Kiemelkedőek a könyvtár családbarát programjai, melyeket a gyermekeknek és iskoláskorúaknak nyújtott, valamint az internethasználatot, kompetenciákat fejlesztő programok.

9. Infrastruktúra – kritikus pontok, megállapítások

A beszámoló szerint **évek óta nincs eszközbeszerzésre tervezett összeg** a költségvetési során a beruházás alatt. A KSZR támogatás tette lehetővé, hogy 2 új szervergép, illetve a szolgáltató helyek számára kisebb értékű informatikai eszközök kerüljenek beszerzésre, ezeket azonban a támogatás céljának megfelelően a megyei feladatok ellátására kellene felhasználni. Az informatikai eszközpark fejlesztésének hiánya a jövőben komoly lemaradást eredményezhet a megyeszékhely lakossága számára. **Javasoljuk, hogy a fenntartó tárja fel a problémát és keressék a megoldási lehetőségeket.**

10. Projektek

A könyvtár igen aktív pályázati tevékenységet folytat, amely nem csak NKA-s forrásokra terjed ki, hanem igyekszik valamennyi más lehetőséget is megragadni a fejlesztésre.

11. Képzés – tanulás a könyvtárban

A felnőtt részlegben szervezett használóképzések főleg a középiskolásokat érintették: a 9. évfolyamosok számára könyvtárbemutató túrákat, a felsőbb évfolyamosoknak katalógushasználati foglalkozásokat tartottak, az Internet Fiesta alatt pedig különböző webes témákban szerveztek programokat. Ezen kívül az idősebb korosztály számára megvalósított a könyvtár internet- és számítógép kezelői tanfolyamokat.

Tény, hogy a fiatal korosztály a legnehezebben megszólítható, ezért fokozott figyelmet kell rájuk szentelni. A növekvő számú idősebb generáció számára nagyon fontos a modern kor informatikai lehetőségeinek megismertetése, elsajátításának elősegítése. Javasoljuk az intézmény számára, hogy a felnőtt, aktívan dolgozóknak is alakítson ki célzott képzési, tanulási lehetőségeket.

12. Minőségirányítás

A törvényi változások okán 2017-ben megkezdődött az Alapító Okirat és a Szervezeti és Működési Szabályzat és mellékleteinek felülvizsgálata és átdolgozása.

Amint arra már utaltunk, külön kiemelendő az az igényfelmérés, amelyet az intézmény a nyitvatartási óráival kapcsolatban végzett a könyvtárhasználók körében, és a visszajelzések alapján változtatott az nyitvatartási idő beosztásán.

Az év során három további témakörben történt elégedettségmérés: internethasználói tanfolyam elégedettségi mérés (48 db), KSZR programok – elégedettségi mérés (80 db) és házi kölcsönzés – partneri elégedettségi mérés (4 db).

A minőségirányítás kérdése a KSZR működtetése során is kiemelt figyelmet kapott, az intézmény 86 fő részvételével 2 napos minőségmenedzsment tréninget tartott a munkatársai és a megyében dolgozó könyvtárosok számára.

13. Programok

2017-ben az intézmény 473 programot bonyolított le, amelyen 29647 fő vett részt. Ezen programok nagy része felnőtteknek szólt, köztük számos kiállítás is szerepelt, amelyek anyagát általában valamilyen évfordulóval kapcsolatban állítottak össze. A kínálat rendkívül színes és változatos volt, ennek következtében meg tudta szólítani a város és a megye különböző életkorú és érdeklődésű rétegeit.

14. Kiadványok, tudományos munka

A könyvtár fontos kiadványa a Palócföld folyóirat, az eredményes munkának hála, a tárgyévben 4 számot is sikerült megjelentetni, és sikeres lapszámbejelentőket tartani.

Megjelent a KönyvTárTér című szakmai kiadvány is, a könyvtár 4 munkatársa 6 publikációval szerepelt a kiadványban. A különböző rendezvényeken összesen 10 előadást tartottak a könyvtár munkatársai. A beszámoló szerint az alacsony létszám mellett a kollégáknak nincs lehetősége ennél több elmélyült és komoly kutatómunkát végezni.

15. PR

A könyvtári honlap frissítési gyakoriságával kapcsolatos adatok nem egyértelműek a beszámolóban, mivel sem a korábbi, sem a 2017-es évi havi átlag 12-vel való szorzása esetén nem kapjuk meg azt a számot, amelyet a dokumentum összesen értékékként közöl. A leírtak szerint bár nőtt a havi frissítések átlaga 10%-kal, mégis csökkent 10%-kal az összes frissítés száma. Felhívjuk a könyvtár figyelmét arra, hogy amennyiben valóban csökkent a frissítések száma, fordítson nagyobb figyelmet erre a kommunikációs csatornára, mivel nagy szerepe van a felhasználókkal való kapcsolattartásban és a könyvtárat még nem használó rétegek tájékoztatásában.

16. Megyei ellátás

Az ellátási feladatok Salgótarján 6 fiókkönyvtárának és a megye 119 települési szolgáltató helyének KSZR-ben való ellátására terjed ki, valamint 5 városi és 6 községi könyvtár tekintetében kell megvalósítani a megyei feladatokat.

A KSZR keretében 350 alkalommal került cseredokumentum kiszállításra a településekre, összesen 36153 darab. A megye három településén újították fel a szolgáltató hely épületét. A megyében szervezett 338 programon 12199 gyermek és 12383 felnőtt, összesen 24582 lakos vett részt. A könyvtárközi szolgáltatás sikeresen

működött: Nógrád megyében a megelőző évhez képest négyszeresére nőtt a vetítések száma, a résztvevőké pedig ötszörösére.

A Balassi Kuratórium Balassi bronz emléklakettel ismerte el a Megyei Szolgáltató és Módszertani Osztály munkáját.

17. Gazdálkodás – kritikus pontok, megállapítások

Örömteli, hogy a bevételek tervezett csökkenése helyett, a pályázati források és a központi költségvetési támogatás emelkedése miatt a könyvtár a vártnál jobb pénzügyi helyzetbe került.

A fenntartói támogatás jelentős csökkenése azonban nem elhanyagolható, és számos ponton megmutatta az okozott hiányosságokat. Kérjük a fenntartót, hogy a továbbiakban több forrást biztosítson az intézmény személyi feltételeinek javítására és az új eszközök beszerzésére a városi könyvtári feladatok ellátásának megfelelő színvonalá érdekében.

18. Partnerség, önkéntesség

A partnerkapcsolatok kiemelt szerepet játszottak a 2017-es évben az intézmény életében, ennek eredményeképpen 11 új együttműködési megállapodást kötöttek. Az intézmény „Az én könyvtáram” című, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár koordinálásával megvalósuló, könyvtári és múzeumi fejlesztéseket célzó projekthez is csatlakozott.

19. Mutató táblák értékelése – kritikus pontok, megállapítások

A tárgyévben a sikeres programok következtében a könyvtárlátogatások száma 16000-rel (14%) növekedett, vagyis összesen 134663 személyes használatot rögzítettek. 14%-kal emelkedett a helyben használt dokumentumok száma, és megélenkült a könyvtárközi kölcsönzés, a küldött dokumentumok száma 18%-kal emelkedett. A távhasználatok száma 18%-kal nőtt ezzel párhuzamosan alig csökkent a beiratkozott olvasók száma a megelőző évhez képest, csupán 1%-kal, a kölcsönzött dokumentumok száma a megváltozott könyvtárhasználati szokásoknak megfelelően csökkenő tendenciát mutat, egyelőre csak 5%-kal.

A könyvtár által rendezett programok száma 34%-kal, míg a résztvevőké 79%-kal emelkedett a megelőző évhez képest.

Összegző megállapítások a beszámolóról

A 2017-ben az igénybevétel szép eredményeit mutató, magas színvonalú szakmai tevékenységet végzett a könyvtár.

Fejlesztési célok, melyek megvalósítására 2018-ben törekedni kell:

- Információs műveltségfejlesztő képzési lehetőségek kialakítása felnőtt, aktívan dolgozók számára.
- A fenntartó segítségével a létszám, a gyűjtemény- és az informatikai fejlesztésre fordítható keretösszeg emelése.
- A használók számának további növelése.

- Az intézmény elektronikus szolgáltatásainak további fejlesztése, a honlap frissítésével kapcsolatos adatok felülvizsgálata, a frissítések gyakoriságának növelése, érdeklődésre számot tartó tartalmi fejlesztése.

A 2018. évi munkaterv értékelése

2018. év fontos évfordulót jelent a megyei könyvtár életében, mivel idén ünnepli a jelenlegi könyvtárépületébe való költözésének 30. évfordulóját. Ez nem csak tematikus programokra ad majd jó alkalmat, hanem az elmúlt időszak szakmai munkájának áttekintésére és a jövőbeli célok átgondolására is.

A legfontosabb stratégiai célok között szerepel a Minősített Könyvtár cím elnyerése, amely jelentősen meghatározza majd az év során végzett munka szemléletét. Ennek egyik jele a munkatársak továbbképzésére való törekvés, a partnerkapcsolatokra fektetett nagy hangsúly és a társadalmi szerep erősítésére való törekvés, amelyek szerepelnek a tervek között.

A munkaterv alapján a fenntartó a könyvtáros szakmai munkakörben dolgozók létszámát határozott időre 1 fővel növelte, amely rövidtávon nagy segítséget nyújt, azonban további fejlesztés szükséges.

A gyűjteményfejlesztésre a 2017-es évinél is kisebb kerettel számol a munkaterv, amely főleg a folyóiratokra szánt összeget csökkenti. Ezen források újragondolására mindenképpen egyeztetést kell kezdeményezni a fenntartóval. A friss, érdekes dokumentumok beszerzése feltétele a könyvtár használatának, nem érdemes ezen a területen megszorításokat alkalmazni, mert ez pl. az érdekltségnövelő támogatás további csökkenését, a könyvtár használói körében az érdeklődés csökkenését eredményezheti.

A használati adatokkal kapcsolatban a könyvtár minimális emelkedéssel számol, még a távhasználatok esetében is, az intézmény az adatok további emelkedésére nem látja elegendőnek a szakmai innovációs lehetőségeket.

A fenntartó és az intézmény kiemelt fontossággal kell, hogy kezelje a könyvtári lehetőségeket igénybe vevők érdeklődésének fenntartását és további rétegek bevonását.

Budapest, 2018. április 24.